

- 2) високий рівень професіоналізму викладача, здатність зацікавити своїм предметом, викликати емоційно-інформаційний зворотний зв'язок у студентів;
- 3) професійна спрямованість навчально-пізнавальної діяльності студентів, цілеспрямованість в оволодінні основами майбутньої професії;
- 4) створення особливого освітнього середовища із забезпеченням сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями;
- 5) залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, організація творчих лабораторій;
- 6) систематична підтримка обдарованих студентів, створення умов для соціальної спрямованості результативності їхньої інтелектуальної діяльності.

Таким чином, створення «атмосфери інтелекту», як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвиває професійно-пізнавальні потреби, формує професійну комунікацію, викликає почуття компетентності та самовпевненості, сприяє творчому пошуку та логічному аналізу, поглибленню та поширенню професійного світогляду майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. *Кобильник Т.* Активізація пізнавальної діяльності в процесі навчання дисципліни «Основи штучного інтелекту» / Т. Кобильник // Збірник наукових праць – 2018. – Вип. 25. – С. 236-241.
2. *Радченко М., Голубєва М., Бахтіярова Х.* Засоби активізації пізнавальної діяльності студентів на лекціях / М. Радченко, М. Голубєва, Х. Бахтіярова // Наукові записки НаУКМА «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота». – 2015. – Том 175. – С. 29-32.
3. *Хом'як І., Пасічник Л.* Методи активізації розумової та пізнавальної діяльності студентів / І. Хом'як, Л. Пасічник // Нова педагогічна думка. – 2017. – Вип. 2. – С. 51-54.

Катерина МІРЧУК

РОЗВИТОК НООСФЕРНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

Формування системи професійної підготовки вчителів у кожній країні має історичний характер розвитку. Напрями, зміст, форми, засоби такої підготовки обумовлені соціально-економічними, історико-культурними чинниками, загальнонаціональними і світовими традиціями. Головне завдання оптимізації освіти – розвиток компетентної особистості, що уможливить розв'язання нею життєвоважливих проблем, оперування здобутими у закладі освіти знаннями і вміннями.

Сьогодні людство гостро потребує критичного переосмислення накопичених знань і створення нового етичного і духовного механізму регуляції суспільного розвитку, нової філософії наукового прогресу. Основою цього механізму повинне стати вміння співставляти отримані знання з уроками минулого і перспективою завтрашнього дня. Згубна практика активного втручання у природні процеси призвела до загрозливих змін Біосфери.

Незаперечною для людини третього тисячоліття є важливість знань про природу Землі, її населення, особливості рідного краю, розвиток господарської та природоохоронної діяльності. Тому роль вчителя географії важко переоцінити: він формує екологічну свідомість учнів, розкриває цінність світоглядних положень гармонійного розвитку Людини і Природи, включає у різні види краєзнавчої та екологічної діяльності. Від його ерудиції, начитаності, компетентності, грамотності залежить якість географічної освіти підрастаючого покоління. Фундамент світоглядних установок особистості вчителя географії складає ноосферне мислення як імператив майбутньої взаємодії Людини і Світу, Людини і Природи.

Аналіз наукових праць публікацій показує, що проблема формування ноосферного мислення особистості викликає значний інтерес вітчизняних і зарубіжних учених, серед них: О. Браславська, В. Воронкова, В. Запорожан, А. Зеленова, О. Іванюк, Г. Курмишев, В. Носаченко, М. Плотнікова, О. Субіна, Є. Ходаківський, О. Чубрей та ін. Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього вчителя географії, становлення й розвитку географічної освіти висвітлюється в працях К. Борисенко, О. Бугрій, Л. Вішнікіної, Л. Зеленської, М. Криловець, М. Лаврук, В. Лунячек, О. Тімець, С. Шевчука, Т. Япринець та ін.

Мета нашого наукового пошуку полягає у з'ясуванні чинників, що визначають ноосферний вектор професійного мислення майбутнього вчителя географії в контексті його професійної підготовки.

Загальновідомо, що географія є однією з основних навчальних дисциплін у закладах загальної середньої освіти, яка забезпечує формування світоглядної позиції учня, системи знань, практичних умінь і навичок взаємодії з довкіллям на основі виявлення закономірностей розвитку людини, природи та суспільства. Глобалізаційні процеси, що відбуваються в світі, суттєво впливають на зміст, форми і засоби географічної освіти, визначають її ціннісні пріоритети.

Підготовка майбутнього вчителя географії визначається вченими як процес набуття ним професійної компетентності, що надає можливість успішно здійснювати навчання учнів основам географічної науки, виховувати дбайливе ставлення до оточуючого середовища, формувати правила поведінки зі світом і природою [3].

«Фахова компетентність майбутнього вчителя географії як один зі складників професійної компетентності – багатоаспектне, інтегральне утворення, яке забезпечує ефективність особистісного становлення (наявність мотивації професійної діяльності й ціннісного ставлення студента до навчання) та опанування професійною діяльністю, що пов'язане зі здатністю осмислено засвоювати комплекс знань і способів діяльності з конкретного предмета (географії) і провадити пошуково-дослідницьку діяльність стосовно обраного кола питань географічної освіти, а також розвиває географічне мислення, свідчить про прагнення до постійного професійно-особистісного розвитку» [3, с. 16].

Фахова компетентність вчителя виявляється, насамперед, в особливостях професійного мислення, яке визначає зміст, характер та результативність професійної діяльності.

Особливості професійного географічного мислення полягають у становленні й розвитку уміння «аналізувати просторові закономірності, виявляти взаємозв'язки між геосистемами та їхніми окремими компонентами на підставі історичних методів, які вможливають наукове обґрунтування сучасної географічної картини світу» [3, с. 18]. Проте, вплив глобалізаційних процесів на розвиток людини, природи і суспільства, обумовлює формування інноваційного типу мислення майбутнього вчителя географії – ноосферного.

Ноосфера, на думку В. Вернадського, є «сферою людської думки», третьою у послідовності фаз розвитку Землі після геосфери (Неживої матерії) і біосфери (біологічного життя). Поняття ноосфери як ідеальної, «мислячої» оболонки, що огортає земну кулю, формування якої пов'язане з виникненням і розвитком людської свідомості, було введено французьким філософом Е. Леруа у 1927 році, а потім розвинено у наукових працях П. Тейяр де Шардена та В. Вернадського.

Під ноосферним мисленням вчені розуміють мисленнєву діяльність людини, в основі якої – фундаментальні ідеї ноосфери: всеєдності, активної еволюції, антропокосмізму, у процесі якої різномірні знання (гуманітарні, природничі, філософські, релігійні) синтезуються в цілісну систему світорозуміння [1].

Концепція ноосферної освіти – це система науково-теоретичних, гносеологічних, методологічних, медико-психологічних і практичних поглядів на природу освіти і шляхи досягнення природовідповідного виховання підростаючих поколінь [2]. Система освіти також має бути оновлена і побудована на основі природних правил структурно-функціонального порядку Світу, тобто Загальних Законів Світу. Вдосконалення системи виховання і освіти буде здійснюватися за умови оволодіння також загальними законами планети Земля, розвитку людського суспільства, управління законами освіти й законами психіки та здоров'я людини.

Потрібно зазначити, що глобальна екологічна криза початку третього тисячоліття викликає занепокоєння прогресивної спільноти світового суспільства, яка вбачає в ній загрозу виживанню людства і вважає, що тільки «перехід біосфери Землі в ноосферу» (за В. Вернадським) дозволить керувати соціоприродною еволюцією. Це означає, що потрібні процеси перетворення сучасного суспільства в наукове суспільство, де головною його характеристикою буде якість інтелектуальної діяльності людини. У цьому контексті розвиток ноосферного мислення майбутнього вчителя географії є вкрай важливим, оскільки його світоглядні установки формують ціннісні орієнтації учнів на проблему взаємодії Людини і Природи.

Показниками сформованості ноосферного мислення майбутнього вчителя географії є цілісна система інтегративних професійних якостей, а саме: світоглядна установка на гармонізацію соціоприродних систем, висока якість професійних знань, духовно-моральне зростання, валеологічний стиль життя тощо. Отже, ноосферна освіта спрямована на виховання особистості, духовні інтереси якої домінують над споживацькими, гармонійної і цілісної, яка усвідомлює себе як частинку вселенського життя, свою відповідальність за вчинки перед суспільством і природою, проявляє спрямованість на підтримку і збереження життя на планеті.

Сучасні дослідники (філософи, соціологи, педагоги, психологи) відзначають кризу свідомості сучасної людини, що виражається в невмінні величезної більшості людей вирішувати завдання особистісно-професійного розвитку, як теоретичні, так і практичні, особливо якщо це завдання нестандартні. На наш погляд, як альтернатива цій кризі, характерними ознаками мислення людини ноосферної цивілізації мають стати критичність, креативність, аналітичність, холістичність, евристичність. На виховання саме цих якостей і націлює ноосферна педагогіка.

Таким чином, трансформація професійної діяльності вчителя географії в умовах глобалізації відбувається не тільки в змістовому, організаційному та методичному плані, але й, перш за все, в якості педагогічного мислення. У ХХІ столітті неможливо здобувати географічну освіту, не враховуючи досліджень у сфері майбутнього нашої цивілізації, яке в першу чергу, залежить від людської свідомості, ноосферного мислення, яке визначає ціннісні пріоритети взаємодії Людини, Світу і Природи.

Список використаної літератури

1. *Запорожан В. М.* Шлях до ноетики / В. М. Запорожан. – Одеса: ОДМУ, 2008. – 284 с.
2. *Субіна О. О.* Ноосферна освіта як важлива складова фахової педагогічної підготовки / О. О. Субіна // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матер. наук.-практ. конф., 14-18 березня 2016 року. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – С. 108-110.
3. *Тімець О. В.* Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки / О. В. Тімець // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук. – Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2011. – 43 с.